

LUKIOIDEN REHTORIEN NÄKEMYKSIÄ LUKIO- KORKEAKOULUYHTEISTYÖSTÄ

Mahdollisuudet, haasteet, ratkaisut ja tuen tarve

Topias Ikävalko
Emmi Vuorio
Maija Aksela

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2022:2

ISBN 978-952-13-6819-6 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	5
ALKUSANAT	7
1 TAUSTAA	8
1.1 Lukiolain ja lukion opetussuunnitelman perusteiden uudistus	8
1.2 Lukioiden sijainti ja etäisyys korkeakoulusta	9
1.3 Opiskelijoiden osallistuminen yhteistyöhön	11
1.4 Rehtoreiden ja koulu yhteisön rooli	12
2 LUKIO-KORKEAKOULUYHTEISTYÖ: OPETUSSUUNNITELMA SEKÄ YHTEISTYÖN HYÖDYT JA MALLIT	14
2.1 Lukioiden opetussuunnitelmat	14
2.2 Yhteistyön hyödyt	15
2.3 Erilaisia yhteistyömalleja	17
2.4 Parhaiksi koetut mallit	19
3 LUKIO-KORKEAKOULUYHTEISTYÖ: HAASTEET, RATKAISUT JA TUEN TARVE	21
3.1 Yhteistyön haasteita	21
3.2 Ratkaisuja	23
3.3 Tuen tarve	24
4 LOPPUSANAT	25
LÄHTEET	27
LIITTEET	28

TIIVISTELMÄ

Raportissa käsitellään lukioiden rehtorien näkemyksiä lukio-korkeakouluyhteistyöstä: sen mahdollisuuksista, haasteista, ratkaisuista ja tuen tarpeesta. Korkeakouluilla tarkoitetaan sekä ammattikorkeakouluja että yliopistoja. Kyselytutkimus toteutettiin alkukevästä 2021, ja siihen osallistui 94 rehtoria Manner-Suomen lukioista. Maakunnan lukioiden määrään suhteutettuna eniten vastauksia tuli Uudenmaan maakunnasta.

Yhteistyötä toteutettiin sekä fyysisesti että verkossa. Noin puolelle vastanneista lukioista korkeakoulu oli suhteellisen lähellä, ja se mahdollisti myös paikan päällä toteutuksen. Yli puolella (53 %) yliopisto tai ammattikorkeakoulu oli alle 50 kilometrin päässä. Etäisyys yliopistosta korreloi ammattikorkeakoulun etäisyyden kanssa. Jos yliopisto on alle 10 kilometrin päässä, niin on myös ammattikorkeakoulu. Myös eri verkko-opiskelumuotoja (esim. verkkokursseja) oli käytössä.

Yhteistyöhön osallistuivat lukioista rehtorit, opinto-ohjaajat, aineenopettajat ja opiskelijat. Suurin osa rehtoreista näki oman roolinsa tärkeänä yhteistyössä. Myös opinto-ohjaajat ja aineenopettajat olivat keskeisiä toimijoita. Osallistuvien opiskelijoiden määrässä oli suuri hajonta lukioittain: Viidennes rehtoreista arvioi, että alle kymmenesosa opiskelijoista osallistui yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa tutkimuksen ajankohtana. Viidennes puolestaan arvioi, että yli yhdeksän kymmenestä opiskelijasta osallistui yhteistyöhön lukuvuoden 2018–2019 aikana.

Lukio-korkeakouluyhteistyö oli kirjattu lukion opetussuunnitelman yhteiseen osaan suurimmassa osassa lukioita. Osa rehtoreista toi esille maininnat myös koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa. Yhteisessä osassa näkyivät kuvaukset yksityiskohtaisesti useimmissa lukioissa. Osalla lukioista yhteistyö liittyi lukion painotukseen. Yhteistyö oli kirjattu lukion opetussuunnitelmaan myös ainekohtaisesti. Yhteistyötä oli tehty useissa LUMA-oppiaineissa.

Lukio-korkeakouluyhteistyö nähdään hyödylliseksi opiskelijoille. Siitä on hyötyä sekä lukio-opintojen aikana että tulevaisuudessa. Sen koettiin motivoivan, syventävän osaamista, laajentavan lukion opintotarjontaa sekä kehittävän jatko-opintovalmiuksia. Opiskelijan tulevaisuuden kannalta tärkeinä hyötyinä nähtiin korkeakoulujen opintopolkuun sekä erilaisiin opiskelualojen vaihtoehtoihin tutustuminen. Rehtorit pitivät myös jatko-opintoihin siirtymän sujuvoittamista tärkeänä hyötynä yhteistyössä. Yhteistyön nähtiin parantavan lukio-opetuksen laatua ja tavoitteiden konkretisoitumista sekä toimivan uudenlaisena jatkuvan oppimisen mallina opettajille. Yhteistyön nähtiin monipuolistavan opetusta ja mahdollistavan asioita, joihin lukiolla ei ole itsenäisesti resursseja. Korkeakoulujen nähtiin hyötyvän myös lukioiden arkitodellisuuteen tutustumisesta.

Erilaisia yhteistyömalleja oli tarjolla tai kehitetty yhdessä monipuolisesti. Puolet kyselyyn osallistuneista rehtoreista vastasi, että lukion tai opetuksen järjestäjän sekä korkeakoulun välillä on yhteistyösopimus, jonka puitteissa toimintaa tehdään. Eniten käytettyjä yhteistyömalleja olivat korkeakoulujen yleiset opintoesittelypäivät, korkeakouluopiskelijoiden tai alumnien vierailut lukiossa ja yliopiston tai ammattikorkeakoulun kurssi, joka voidaan hyväksyä lukion kurssiksi tai osaksi sitä. Lähes kaikki kyselyyn osallistuneista lukioista olivat osallistuneet abi-päivään tai vastaavaan tapahtumaan korkeakoulussa. Jonkin verran on tehty yhteistyöopetusta korkeakoulun kanssa (esim. kurssi tai osa sitä), yliopistojen verkossa

toimivia orientaatiokursseja (tutustumiskursseja, kurkistuskursseja) ja yhteisiä projekteja tai opintojaksoja korkeakoulun tai opiskelijoiden kanssa. Osa toiminnasta oli lyhytkestoista ja korkeakoululähtöistä. Osa taas oli laajempaa ja pitkäaikaisempaa yhteistyötä. Lukion koko näyttää vaikuttavan yhteistyön toteutusmalliin enemmän kuin etäisyys yliopistosta. Isoimmissa lukioissa (yli 150 opiskelijaa) on enemmän korkeakoulujen kanssa yhteisopetusta, orientaatiokursseja ja yhteisiä projekteja.

Parhaiksi yhteistyömuodoiksi mainittiin vierailut, opinnot, tapahtumat sekä räätälöity yhteistyö. Osa vierailuista on opinto-ohjaukseen liittyvää laajoihin lukiolaisille suunnattuihin messuihin osallistumista ja osa taas on tiettyyn oppiaineeseen liittyvää opetuksen syventämistä. Esimerkkeinä syventävistä vierailuista nousivat tutustumiskäynnit korkeakouluun ja korkeakoulujen edustajien vierailut lukioon. Opintojen osalta hyvänä yhteistyömuotona mainittiin myös avoimen yliopiston tarjonta sekä useiden korkeakoulujen tekemät lukiolaisille suunnatut orientaatio-, tutustumis- tai kurkistuskurssit. Lukiolaisten opintoihin kuuluivat sekä yliopistojen palvelutarjonta että lukion kanssa tehdyt räätälöidyt opinnot. Opinnoilla tarkoitetaan laajempaa kokonaisuutta kuin yksittäisen oppitunnin kautta tehtävät opintokäynnit. Tapahtumissa tuotiin esille yksittäisten korkeakoulujen järjestämät abi-päivät sekä yhteiset suuremmat tapahtumat, kuten Studia-messut.

Lukio-korkeakouluyhteistyössä nähtiin myös kehittämisen tarvetta. Rehtorit näkivät haasteita kaikilla siihen osallistuvilla tahoilla eli opiskelijoilla, opettajilla, korkeakouluilla ja opetuksen järjestäjillä. Yleisimmät mainitut haasteet olivat ajan ja resurssien puute sekä pitkät välimatkat korkeakouluihin. Opiskelijoiden merkittävimiksi haasteiksi nimettiin ajan, voimavarojen ja kiinnostuksen puute sekä keskittyminen yo-kirjoituksiin. Opettajien kannalta ajan puute sekä osalle opettajista uuden toimintamallin mukanaan tuoma muutos mainittiin vaikeuttavina tekijöinä. Rehtorit kokivat, että korkeakoulujen viestintä aiheesta on haaste. Kursseista tai muista mahdollisuuksista ei ollut kootusti kattavia tietoja saatavilla. Toiminta on usein henkilösidonnaista ja kontaktit organisaatioiden välillä vaihtelevat. Myös eri asteiden eriävät rakenteet pidettiin yhteistyötä hankaloittavina tekijöinä. Kysely toteutettiin koronaepidemian aikaan, ja se tuotiin esille myös haasteena.

Ratkaisuja tuotiin myös havaittuihin haasteisiin. Suurin osa ratkaisuista liittyi resursseihin eri tasoilla. Kuntien ja koulutuksen järjestäjien pitäisi resursoida yhteistyöhön enemmän. Työajan saamista yhteistyöhön pidettiin tärkeänä opettajille. Resurssien turvaamisen tarve nousi useissa vastauksissa. Rahoitusta yhteistyöhön sekä matkatuen tarvetta pidettiin tärkeänä. Koulutusta tarvitaan monialaisesti: opinto-ohjaajille, rehtoreille sekä aineenopettajille. Muussa tuessa toivottiin korkeakoulujen yhteistyön tarjonnan selkeämpää esille tuontia. Lisäksi mainittiin säädöksillä velvoittavuus tärkeäksi ratkaisuvaihtoehdoksi korkeakouluille.

Kyselytutkimus toi esille lukio-korkeakouluyhteistyön tärkeyden ja yhdessä kehittämisen tarpeen. Saatua tietoa voidaan käyttää käytännön lukio-korkeakouluyhteistyön yhteissuunnittelun, toteutuksen ja koulutuksen tukena ja opetussuunnitelmien kehittämisessä sekä kunnissa, lukioissa että korkeakouluissa. Koulutusta aiheesta tarvitaan lisää kaikille osapuolille, samoin tutkimusta yhteistyön kehittämiseksi. Yhdenvertaisten mahdollisuuksien parantamiseksi on tärkeä tuottaa lisää erilaisia verkkomahdollisuuksia jo olemassa olevien rinnalle ja tutkia niiden vaikuttavuutta. Tärkeää on kuulla myös entistä enemmän tulevaisuuden tekijöiden näkemyksiä ja toiveita aiheesta sekä toteutuksesta. Yhdessä olemme enemmän!

ALKUSANAT

Lukiokoulutuksen keskeisiin tehtäviin kuuluu tarjota opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot. Samassa hengessä uudistuvassa lukiossa vahvistetaan myös opiskelijoiden laaja-alaista osaamista, jonka tavoitteina ovat hyvä yleissivistys, kestävä tulevaisuuden rakentaminen sekä vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet. Näin ollen lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyön monipuolistaminen ja syventäminen on noussut yhä merkittävämmäksi koulutuksen kehittämisen kohteeksi.

Lukio-korkeakouluyhteistyön kehittäminen on tärkeää sekä lukioille että korkeakouluille. Uuden lukiolain ja uusien lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti lukioiden on toimittava yhteistyössä korkeakoulujen sekä työelämän kanssa. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukioista korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään. Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 -vision mukaan tavoitteena on korkeakoulutettujen määrän lisääminen 50 %:iin 25–34-vuotiaista vuoteen 2030 mennessä (OKM 2019).

Yhteistyötä on järjestetty pitkään, mutta tarkkaa tietoa yhteistyöstä on vähän. Lisäksi tutkimustietoa yhteistyön käytännöistä ja osana opetussuunnitelmia ei ole paljon saatavilla. Siksi on tarvittu tämä kyselytutkimus yhteistyön jatkokehittämisen pohjaksi. Yhteistyö on aikaisemman tiedon mukaan rajoittunut tutustumiskäynteihin korkeakouluun tai korkeakoulun edustajien vierailuihin kouluissa osana oppilaanohjausta. Lisäksi yhteistyö on ollut paikallista ja keskittynyt lukion jälkeiseen aikaan ja opiskelijarekrytointiin tapahtumien järjestämisen muodossa. LUMA-toiminnan todetaan olleen erityisen edustettua yhteistyössä. (OKM 2017.)

Aiemman selvityksen lukioiden korkeakoulu- ja työelämäyhteistyöstä teki Aholan, Aittolan Salmisen & Spoofin (2020) työryhmä. Lukioiden rehtoreille lähetetty kysely toteutettiin ennen uuden lukiolain voimaantuloa. Käsillä olevasta uudesta selvityksestä saadaan tilannekatsausta lukiolain käyttöönoton jälkeen. Kyselyä toteutettaessa uudet opetussuunnitelmat eivät olleet kuitenkaan vielä voimassa.

Lukio-korkeakouluyhteistyön edistämiseksi tarvitaan ymmärrystä sen nykytilasta osana lukioiden opetussuunnitelmia, olemassa olevista hyvistä malleista, haasteista ja tuen tarpeesta. Tämä raportti on osa laajemmasta tutkimuksesta. Saatua tietoa käytetään lukio-korkeakouluyhteistyön suunnittelun ja toteutuksen pohjana.

Professori Maija Aksela ja hänen LUMA Science Helsinki -tutkimusryhmänsä Helsingin yliopistosta ovat toteuttaneet kyselytutkimuksen käytännössä ohjausryhmän tuella. Kiitämme tutkimusryhmässä mukana olleita, professori Maija Akselaa, väitöskirjatutkijoita Topias Ikkävalkoa ja Emmi Vuoriota sekä myös osittain mukana olleita väitöskirjatutkija Anu Penttilää ja filosofian tohtori Jaana Herrasta. Toivomme, että tutkimus rohkaisee osaltaan lukioita lujittamaan siteitään korkeakoulumaailmaan. Siitä hyötyy koko suomalainen yhteiskunta. Siitä hyötyvät myös lukiot ja korkeakoulut – ja ennen kaikkea lukiolaiset.

Helsingissä 11.5.2022

Opetushallituksen edustajat tutkimuksen ohjausryhmässä

Petri Lehikoinen
Opetusneuvos,
yksikön päällikkö

Kimmo Koskinen
Opetusneuvos

Teijo Koljonen
Opetusneuvos

1 TAUSTAA

Tämän raportin tavoitteena on avata lukio-korkeakouluysteistyön nykytilaa, mahdollisuuksia, haasteita ja ratkaisumalleja lukioiden rehtorien näkökulmasta kyselytutkimuksen pohjalta. Tässä luvussa kuvataan lukioiden taustatietoja (kokoa ja opiskelijamääriä), etäisyyttä korkeakouluista, sijaintia eri maakunnissa, osallistuneiden opiskelijoiden määriä sekä yhteistyöhön osallistuneiden toimijoiden roolia.

Verkkokysely toteutettiin keväällä 2021 (11.3.2021–25.4.2021, liite 1). Se lähetettiin sähköpostitse 335 lukioon Opetushallituksen kautta. Kysely sisälsi kuusi osaa: (i) tausta, (ii) tavoitteet ja toteutus opetussuunnitelmassa, (iii) hyvät käytänteet, (iv) haasteet, (v) tuen tarve ja (vi) muuta. Kysely koostui sekä avoimista että suljetuista kysymyksistä aikaisemman tutkimustiedon pohjalta. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi.

Kyselytutkimukseen vastasi 94 rehtoria (taulukko 1). Aineiston käsittelyssä vastaukset jaettiin pieniin (alle 150 opiskelijaa) ja suuriin lukioihin (yli 150 opiskelijaa). Ruotsinkieliseen lomakkeeseen vastasi seitsemän rehtoria. Keväällä 2021 esiteltiin alustavia tuloksia lukioiden koulutustilaisuudessa. Tässä raportissa keskitytään kyselyn tuloksiin.

TAULUKKO 1. KYSELYYN OSALLISTUNEIDEN LUKIOIDEN TAUSTATIETOJA: OPPILASMÄÄRÄT JA LUKIOIDEN KOKO.

Taustatietoa	f	%
Opiskelijoiden lukumäärä ka.	289	
Opiskelijoiden mediaani	200	
Pienet lukiot (alle 150 opiskelijaa)	37	39 %*
Suuret lukiot (yli 150 opiskelijaa)	57	61 %

*Pienten lukioiden (alle 150 opiskelijaa) osuus kaikista lukioista on noin 45 %.

1.1 Lukiolain ja lukion opetussuunnitelman perusteiden uudistus

Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019 (714/2018). Sen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä muun muassa korkeakoulujen kanssa [8§]. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa [13 §]. Korkeakouluilla tarkoitetaan tässä sekä yliopistoja että ammattikorkeakouluja.

Uuden lukion opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2019) mukaan lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Tässä kyselyssä selvitettiin myös, millaisia kirjauksia lukiot ovat tehneet opetussuunnitelmiinsa liittyen korkeakouluysteistyöhön (kappale 2.1).

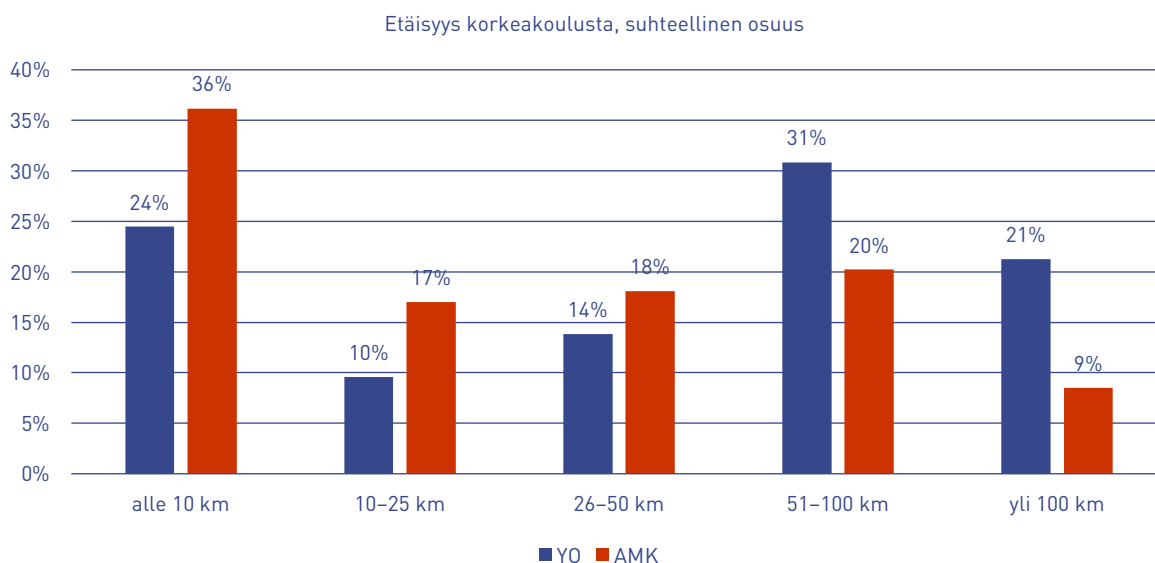

1.2 Lukioiden sijainti ja etäisyys korkeakoulusta

Etäisyys korkeakoulusta oli yksi kysytyistä taustatiedoista. Sitä kysyttiin viisiportaisella asteikolla alle 10 kilometrin etäisyydestä yli 100 kilometrin etäisyyteen. Etäisyyttä lähimpään ammattikorkeakouluun ja yliopistoon kysyttiin erikseen.

Tulosten mukaan yli puolella (53 %) lukioista on yliopisto tai ammattikorkeakoulu alle 50 kilometrin päässä (taulukko 2). Etäisyys yliopistosta korreloi ammattikorkeakoulun etäisyyden kanssa. Jos yliopisto on alle 10 kilometrin päässä, niin on myös ammattikorkeakoulu.

TAULUKKO 2. LUKION ETÄISYYS KORKEAKOULUSTA (YO=YLIOPISTO; AMK=AMMATTIKORKEAKOULU).

Lukioiden sijaintia maakunnissa ja korkeakoulujen etäisyyttä maakunnittain kysyttiin taustatietona. Tulosten mukaan kyselyyn vastasi rehtoreita kaikista Manner-Suomen maakunnista (taulukko 3a). Maakunnan lukioiden määrään suhteutettuna eniten vastauksia tuli Uudenmaan maakunnasta (43 % lukioista). Vähiten vastauksia saatiin Etelä-Savon, Kymenlaakson sekä Pirkanmaan maakunnista.

TAULUKKO 3A. VASTAAJAT MAAKUNNITTAIN JA VASTANNEIDEN OSUUS MAAKUNTIEN LUKIOISTA.

Maakunta	Vastaajat N	%-osuus vastaajista	Total N	%-osuus alueen lukioista
YHT	94		335	28 %
Uusimaa	26	28 %	61	43 %
Keski-Suomi	7	7 %	17	41 %
Keski-Pohjanmaa	3	3 %	8	38 %
Lappi	8	9 %	22	36 %
Kainuu	2	2 %	6	33 %
Varsinais-Suomi	8	9 %	25	32 %
Satakunta	5	5 %	16	31 %
Etelä-Karjala	2	2 %	7	29 %
Etelä-Pohjanmaa	5	5 %	19	26 %
Päijät-Häme	2	2 %	8	25 %
Pohjois-Savo	5	5 %	20	25 %
Pohjois-Karjala	3	3 %	13	23 %
Pohjois-Pohjanmaa	7	7 %	34	21 %
Kanta-Häme	2	2 %	10	20 %
Kymenlaakso	2	2 %	10	20 %
Pohjanmaa	3	3 %	16	19 %
Pirkanmaa	3	3 %	29	10 %
Etelä-Savo	1	1 %	13	8 %

Tieto etäisyydestä korkeakouluihin jaoteltiin myös maakunnittain. Suurimmalla osalla osallistuneista lukioista korkeakoulu oli alle sadan kilometrin päässä. Maantieteelliset erot olivat korkeakoulujen sijainnin takia suuria. Uudellamaalla korkeakoulut olivat suhteellisen lähellä lukioita, ja niissä on lukioilla valinnanvaraa. Kainuussa ei ole maakunnassa korkeakoulua, joten etäisyydet ovat pitkiä. (Taulukko 3b.)

TAULUKKO 3B. LUKION ETÄISYYS KORKEAKOULUIHIN MAAKUNNITTAIN.

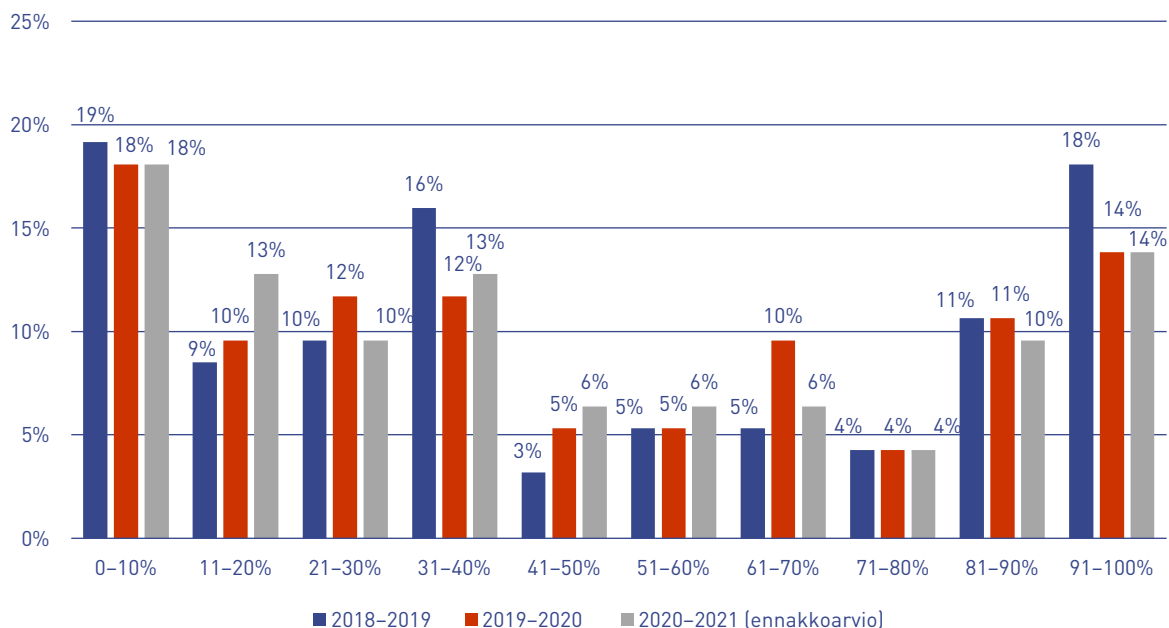
Maakunta	Vastaajat N	Etäisyys yliopistosta, suhteellinen osuus				
		alle 10 km	10–25 km	26–50 km	51–100 km	yli 100 km
YHT	94	24 %	10 %	14 %	31 %	21 %
Uusimaa	26	46 %	8 %	23 %	23 %	0 %
Varsinais-Suomi	8	25 %	38 %	25 %	13 %	0 %
Lappi	8	38 %	0 %	0 %	13 %	50 %
Keski-Suomi	7	29 %	14 %	0 %	43 %	14 %
Pohjois-Pohjanmaa	7	0 %	29 %	0 %	57 %	14 %
Satakunta	5	0 %	0 %	40 %	20 %	40 %
Pohjois-Savo	5	20 %	0 %	0 %	80 %	0 %
Etelä-Pohjanmaa	5	0 %	0 %	0 %	40 %	60 %
Pirkanmaa	3	0 %	33 %	33 %	0 %	33 %
Pohjois-Karjala	3	33 %	0 %	0 %	67 %	0 %
Pohjanmaa	3	33 %	0 %	0 %	0 %	67 %
Keski-Pohjanmaa	3	0 %	0 %	33 %	0 %	67 %
Kanta-Häme	2	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %
Päijät-Häme	2	0 %	0 %	0 %	50 %	50 %
Kymenlaakso	2	0 %	0 %	0 %	50 %	50 %
Etelä-Karjala	2	50 %	0 %	50 %	0 %	0 %
Kainuu	2	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Etelä-Savo	1	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %

1.3 Opiskelijoiden osallistuminen yhteistyöhön

Rehtoreilta kysyttiin arvioita korkeakoulu yhteistyöhön osallistuvien opiskelijoiden suhteellisesta osuudesta lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021. Kysely toteutettiin alkuvuodesta 2021, joten viimeisimmän lukuvuoden vastaukset ovat arvioita. Osallistuvien opiskelijoiden määrissä on suuri hajonta lukioittain (taulukko 4). Esimerkiksi lukuvuonna 2018–19 rehtoreista 19 % arvioi, että vähemmän kuin joka kymmenes opiskelija osallistuu yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa, ja 18 % arvioi, että yli yhdeksän kymmenestä lukiolaisesta osallistuu yhteistyöhön lukuvuoden aikana. Osallistuvien opiskelijoiden suhteellisten osuuksien osajoukot ovat varsin pieniä. Kysyttyinä lukuvuosina osajoukot pysyivät suhteellisen samoina. Vastaajissa on nähtävissä kaksi ääripäätä yhteistyöhön osallistuvien opiskelijoiden osuuksissa.

TAULUKKO 4. OSALLISTUMINEN KORKEAKOULUYHTEISTYÖHÖN LUKUVUOSINA 2019–2021.

Osallistuvien opiskelijoiden suhteelliset osuudet

1.4 Rehtoreiden ja koulu yhteistyön rooli

Rehtoreilta kysyttiin koulu yhteistyön roolia lukio-korkeakoulu yhteistyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Heitä pyydettiin valitsemaan toimijat ja kuvaamaan lyhyesti heidän roolinsa ja tehtävänsä (taulukko 5). Yhteistyöhön osallistuivat eniten lukioissa rehtorit, opinto-ohjaajat, aineenopettajat ja opiskelijat. Suurin osa rehtoreista näki oman roolinsa tärkeänä. Opinto-ohjaajien ja aineenopettajien roolia pidettiin keskeisenä. Opiskelijat tuotiin esille 31 lukion rehtorin vastauksissa. Muina toimijoina mainittiin yksittäisinä nostoina apulaisrehtori, kunnanjohtajat sekä alumnit.

Rehtoreita pyydettiin myös perustelemaan vastauksensa. Osa heistä oli antanut perusteluja. Perusteluissa opinto-ohjaajia pidettiin tärkeimpänä uraohjauksessa ja koulutusvalintojen ohjauksessa. Tärkeänä pidettiin tutustumiskäytien järjestämistä korkeakouluihin. Aineenopettajien rooli nähtiin tärkeänä yhteistyön käytännön toteutuksen järjestämisessä oman oppiaineen vierailujen ja oman alan ainelaitosten ja tutkimuksen parissa. Vain kolmasosa rehtoreista nimesi yhteistyöhön liittyväksi toimijaksi opiskelijat. Vastaukset selittyvät rehtoreiden perusteluista, joissa opiskelijoiden rooli nähtiin pääosin osallistumisena yhteistyön suunnitteluun ja järjestämiseen. Tärkeä rooli opiskelijoilla oli myös näkemysten antamisessa palautteen antajana ja sitä kautta yhteistyön kehittämisessä. Osiota tulkittiin nimenomaisesti yhteistyön suunnitteluvaiheen ja organisoinnin kannalta tässä yhteydessä eikä itse toimintaan osallistumisena.

TAULUKKO 5. LUKIO-KORKEAKOULUYHTEISTYÖHÖN OSALLISTUNEET.

	Vastaukset N	%-osuus
Rehtorit	80	86 %
Opinto-ohjaajat	91	98 %
Aineenopettajat	85	91 %
Opiskelijat	31	33 %
Muut	15	16 %

2 LUKIO-KORKEAKOULUYHTEISTYÖ: OPETUSSUUNNITELMA SEKÄ YHTEISTYÖN HYÖDYT JA MALLIT

Tässä luvussa kuvataan, miten lukio-korkeakouluyhteistyö on kuvattu lukioiden opetussuunnitelmissa ja mitkä ovat yhteistyön hyödyt sekä parhaat mallit.

2.1 Lukioiden opetussuunnitelmat

Lukioiden opetussuunnitelmat ohjaavat lukio-korkeakouluyhteistyötä. Uusien lukion opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2019) mukaan lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukioista korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Opetussuunnitelman perusteissa (2019) tuodaan esille yhteistyö lukion ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tässä kyselytutkimuksessa kysyttiin rehtorien näkemystä lukio-korkeakouluyhteistyön nykytilanteesta koulun tai kunnan opetussuunnitelmissa ennen syksyllä 2021 alkavan uuden opetussuunnitelman mukaisen opetuksen aloittamista.

Suurin osa rehtoreista toi esille, että lukio-korkeakouluyhteistyö on kirjattu lukion opetussuunnitelman yleisosaan. Osa heistä mainitsi myös kunnan opetussuunnitelmat. Monissa lukioissa kuvaukset näkyivät yksityiskohtaisesti (taulukko 6A). Muutamat rehtorit esittivät yhteistyön liittyvän erityisesti lukion painotukseen. Osa vastauksista oli hyvin suppeita. Niissä todettiin vain yhteistyötä löytyvän.

TAULUKKO 6A. ESIMERKKEJÄ LUKION OPETUSSUUNNITELMAN YHTEISESTÄ OSASTA.

Esimerkki	Kuvaus (suora lainaus)
Lukio 1	<i>Meillä korkeakouluyhteistyö on iso kokonaisuus joka näkyy paitsi yleisessä toiminnassa mutta myös aineryhmätasolla</i>
Lukio 2	<i>Korkeakouluyhteistyön eri muotoja on pohdittu niin opiskelijan, aineenopettajan, koulun toimintakulttuurin kuin koulutuksen järjestäjänkin osalta.</i>
Lukio 3	<i>Ohjaussuunnitelmassa lähinnä määritelty ja kerrottu.</i>
Lukio 4	<i>Korkeakouluyhteistyöhön on mahdollisuus jokaisella opiskelijalla. Kurkistuskursseja on tarjolla ja niitä hyväksiluetaan. Tietyissä oppiaineissa tehdään opetusyhteistyötä korkeakoulun kanssa. Eri korkeakoulualoilta käy vierailijoita integroituna sopivan oppitunnin yhteyteen.</i>

Osa lukioista on jo kirjannut aiheesta lukion opetussuunnitelmaan ainekohtaisesti. Lukuisissa oppiaineissa on tehty aktiivista yhteistyötä, erityisesti LUMA-aineissa. Taulukkoon 6B on koottu muutamia esimerkkejä kirjauksista.

TAULUKKO 6B. ESIMERKKEJÄ AINEKOHTAISESTA YHTEISTYÖSTÄ.

Esimerkki	Kuvaus (suora lainaus)
Lukio 1	<i>Perusteiden mukaisesti. Paikallisina lisäyksinä korkeakoulujen yhteistyöopintojaksot lisättyinä sekä esim. Korkeakoulujen verkkokurssien hyväksilukumahdollisuudet huomioituna.</i>
Lukio 2	<i>Tietyissä oppiaineissa, kuten science-aineissa on otettu huomioon</i>
Lukio 3	<i>Opintojaksokuvauksissa on avattu opintojaksokoittain toteutuvaa yhteistyötä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden kuvauksissa tämä näkyy myös.</i>
Lukio 4	<i>Korkeakouluyhteistyötä sisällytetään oppiaineisiin mahdollisuuksien mukaan. Korkeakouluopintoja on mahdollista hyväksilukea osaksi lukio-opintoja (paikallinen oppiaine: muualla suoritettut opinnot).</i>
Lukio 5	<i>Ei varmaankaan viedä oppiaineiden kohdalle. On joku hanke, joka sitten selvitetään yksityiskohtaisesti.</i>

2.2 Yhteistyön hyödyt

Yhteistyöstä nähtiin olevan hyötyä kaikille osapuolille (taulukko 7A ja 7B). Rehtorit näkivät siitä eniten hyötyä opiskelijoiden tulevaisuuden kannalta. Esille tuotiin myös hyöty lukio-opintoihin, lukio-opetukseen ja opettajille sekä veloitteen täyttämiseen. Yhteistyön nähtiin parantavan lukio-opetuksen laatua ja tavoitteiden konkretisoitumista. Vastaukset on luokiteltu taulukoihin 7A ja 7B aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Hyötyä yhteistyöstä opiskelijalle nähtiin sekä lukio-opintojen aikana että tulevaisuudessa (taulukko 7A). Selvästi eniten yhteistyö nähtiin hyödylliseksi eri jatko-opintovaihtoehtoihin tutustumisessa ja opintopolun suunnittelussa. Ne mainitsi yli puolet rehtoreista. Myös tieto erilaisista uramahdollisuuksista jatko-opintomahdollisuuksien rinnalla mainittiin osassa vastauksista. Noin neljännes vastaajista katsoi yhteistyön helpottavan siirtymistä korkea-asteelle, mikä on opetussuunnitelman perusteissa asetettu tavoite korkeakouluyhteistyölle. Korkea-asteelle siirtymisen sujuvoituminen nähtiin tärkeäksi erityisesti niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ehkä muuten uskaltaisi hakeutua korkeakouluihin. Näin korkeakouluyhteistyö voi parhaimmillaan lisätä koulutuksen tasa-arvoisuutta. Siirtymää katsottiin helpottavan myös opiskelijan jatko-opintovalmiuksien kehittyminen yhteistyön myötä. Viidennes rehtoreista näki yhteistyön hyödyksi yleisen tutustumisen korkeakoulumaailmaan ja -opiskeluun. Lisäksi hyödyiksi nimettiin muutamissa vastauksissa opintopisteiden kartuttaminen ja jopa opintopaikan saaminen.

Lukio-opintojen aikana vaikuttavista hyödyistä opiskelumotivaation lisääntymisen ja mahdollisuuden ainekohtaisen osaamisen syventämiseen nimesi noin viidennes rehtoreista. Lukion opintotarjonta ja opetuksen monipuolistuminen sekä yleissivistyksen kertyminen mainittiin myös muutamia kertoja.

TAULUKKO 7A. YHTEISTYÖN HYÖDYT REHTORIEN NÄKÖKULMASTA.

	Esimerkki	Lainaus
Hyöty lukio-opintoihin (4 kpl)		
Motivointi	Antaa motivaatiota lukio-opintoihin	<i>Selkeyttää käsitystä opiskelun tavoitteista.</i>
Ainekohtainen osaaminen	Vahvistaa ja syventää ainekohtaisia osaamista ja tarjoaa tarvittaessa lisää haastetta	<i>Oman osaamisen syventäminen ja vahvistaminen</i>
Monipuolisuus	Monipuolistaa lukio-opintoja ja kurssitarjontaa	<i>Verkko-oppiminen</i> <i>Erilaiset opiskelumenetelmät</i>
Yleissivistys	Tieteellisen maailmankuvan laajentuminen / yleissivistys	<i>Viimeisimmän tutkimustiedon tietoisuus poikkitieteellisesti ja laaja-alaisesti.</i>
Hyöty opiskelijan tulevaisuuteen (5 kpl)		
Opinpolku	Opinpolku- ja uravaihtoehtoihin tutustuminen sekä itselle sopivan jatko-opintolinjan löytäminen	<i>Lukiolaisten tutustuminen eri aloihin helpottaa päätöksentekoa jatko-opintojen suhteen.</i>
Siirtymän sujuvoituminen	Korkeakouluopintoihin siirtymisen sujuvoittaminen, jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä rohkaisu ja minäpystyvyyden vahvistuminen	<i>Madalttaa kynnyistä korkeakouluun pyrkimisessä.</i> <i>Vahvistaa lukiolaisten uskoa omaan tulevaisuuteensa. - Nuori uskaltaa hakea korkeakouluun</i>
Korkeakouluopiskeluun tutustuminen	Opiskelijat saavat kokemusta korkeakouluopiskelusta	<i>Pääsee kokeilemaan, millaista on opiskelu korkeakoulussa</i>
Opintopisteiden saaminen	Opintopisteet luetaan hyväksi lukio-opinnoissa ja mahdollisissa jatko-opinnoissa	<i>Opintosuoritukset lukiossa ja myöhemmissä jatko-opinnoissa</i>
Opiskelupaikan saaminen	Mahdollistaa siirtymisen jatko-opintoihin lukioaikana tehtyjen suoritusten perusteella	<i>Joillekin aloille (esim. IT) voi päästä suoraan lukio-opintojen pohjalta.</i>

Lukio-korkeakoulu yhteistyön katsottiin hyödyttävän myös muita osapuolia (taulukko 7B). Se nähtiin opettajille uudenaikaisena jatkuvan oppimisen mallina, joka auttaa heitä päivittämään tietojensa oppiaineistaan ja innostaa heitä opetuksen kehittämiseen. Yhteistyön katsottiin myös tukevan laadukasta lukio-opetusta, joka tähtää mahdollistamaan seuraavalle asteelle siirtymisen. Yhteistyö monipuolistaa opetusta ja mahdollistaa asioita, joihin lukiolla ei ole itsenäisesti resursseja. Myös korkeakoulujen nähtiin hyötyvän yhteistyöstä erityisesti lukio-opetuksen arkeen tutustumisen myötä. Molemminpuolinen tietämys on tärkeää, jotta siirtymää korkeakouluun voidaan sujuvoittaa molemmin puolin. Tärkeänä pidettiin myös opetussuunnitelmien perusteissa mainittujen velvoitteiden täyttymistä korkeakoulu yhteistyössä. Yksittäisen hyödyn mainitsi vain noin kymmenesosa tai harvempi rehtoreista.

TAULUKKO 7B. YHTEISTYÖN HYÖTY MUILLE OSAPUOLILLE.

	Esimerkki	Lainaus
Hyöty opetukseen ja opettajille (2 kpl)		
Jatkuva oppiminen	Opettajien jatkuva oppiminen/täydennyskoulutus	<i>Lisää opettajien ammattitaitoa.</i>
Opetuksen laatu	Parantaa lukio-opetuksen laatua, tuo lukio-opetuksen tavoitteita näkyviksi	<i>Korkeakouluysteistyö on parhaimmillaan luonteva osa aineen opetusta ja rikastuttaa oppisisältöjä.</i>
Hyöty korkeakouluille (1 kpl)		
Tieto lisääntyy	Korkeakoulussa opitaan toisen asteen toimintatavoista ja arkitodellisuudesta	<i>Eri koulutusasteiden toimintatapojen ja tavoitteiden selkiytyminen</i> <i>Yhteiset projektit lisäävät tietoisuutta puolin ja toisin</i>
Veloite (1 kpl)		
Velvoitteet	Opetussuunnitelmien ja lainsäädännön asettamien velvoitteiden täyttäminen	<i>Uusi lukiolaki ja opetussuunnitelma velvoittaa.</i>

2.3 Erilaisia yhteistyömalleja

Lukioille on tarjolla runsaasti erilaisia yhteistyömalleja. Lukiot ovat myös kehittäneet yhteistyömalleja yhdessä korkeakoulutahojen kanssa. Toimintamallien toteutumista kysyttiin suljetulla osiolla kymmenen annetun vaihtoehdon kautta. Eniten käytettyjä yhteistyömalleja olivat korkeakoulujen yleiset opintoesittelypäivät, korkeakouluopiskelijoiden tai alumnien vierailut lukiossa ja yliopiston tai ammattikorkeakoulun kurssi, joka voidaan hyväksyä lukion kurssiksi tai osaksi sitä. (Taulukko 8.)

Lähes kaikki kyselyyn osallistuneista lukioista ovat osallistuneet abi-päivään tai vastaavaan tapahtumaan korkeakoulussa. Toiseksi yleisin malli on korkeakouluysteistyön edustajien tai alumnien vierailut lukioon. Yhteistyötä tehdään myös varsinaisten opintojen kautta. Esimerkiksi lukion oppimäärän osaksi luettavissa olevat avoimien yliopistojen kurssit tai vierailut yksittäisillä luennoilla ovat usein toteutettuja malleja. Myös yliopistojen orientaatiokursseja (kurkistuskursseja, tutustumiskursseja) ja yhteisiä projekteja tai opintojaksoja korkeakoulun tai opiskelijoiden kanssa hyödynnetään. Muina malleina rehtorit nimesivät kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön, kuten kansalaisopistojen sekä osin jo valmiiksi annettuihin luokkiin sisältyvän yhteistyön.

TAULUKKO 8. TOTEUTUNEET YHTEISTYÖMALLIT JA VASTAAJIEN SUHTEELLINEN OSUUS.

Toteutuneet yhteistyömallit viimeisen kolmen vuoden aikana	Toteutuneet oppilaitokset	Suhteellinen osuus
abi-päivä, uraohjauspäivä tai vastaava korkeakoulussa	84	90 %
korkeakouluopiskelijoiden/alumnien vierailut lukiossa	83	89 %
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, joka voidaan hyväksyä lukion kurssiksi tai osaksi sitä	69	74 %
lukio-opiskelijoiden vierailu yksittäisellä luennolla korkeakoulussa	65	70 %
korkeakouluopettajien tai muun henkilökunnan opetuskäynnit lukiossa	63	68 %
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, josta saa opintopisteitä korkeakouluopinnoissa	59	63 %
orientaatiokurssi/kurkistuskurssi	44	47 %
korkeakoulun kanssa toteutettava lukion kurssi tai kurssin osa	42	45 %
yhteiset projektit tai opintojaksot korkeakoulun tai korkeakouluopiskelijoiden kanssa	42	45 %
muut	27	29 %

Lukion koko näyttää vaikuttavan toteutusmalliin merkittävästi ja enemmän kuin etäisyys yliopistosta (taulukko 9a). Esimerkiksi yli 50 km:n etäisyyden jälkeen lukioiden opiskelijoiden vierailu yksittäisillä korkeakoulujenluennoilla laskee merkittävästi.

TAULUKKO 9A. TOTEUTUNEIDEN YHTEISTYÖMALLIEN SUHTEELLISET OSUDET LUKIOIDEN ETÄISYYDEN YLIOPISTOSTA MUKAAN SEKÄ LUKIOIDEN KOON MUKAAN.

	Etäisyys yliopistosta, suhteellinen osuus				
	alle 10 km %-osuus	10–25 km %-osuus	25–50 km %-osuus	50–100 km %-osuus	yli 100 km %-osuus
abi-päivä, uraohjauspäivä tai vastaava korkeakoulussa	87 %	89 %	85 %	100 %	85 %
lukio-opiskelijoiden vierailu yksittäisellä luennolla korkeakoulussa	91 %	89 %	77 %	54 %	55 %
korkeakouluopiskelijoiden/alumnien vierailut lukiossa	83 %	89 %	100 %	86 %	95 %
korkeakouluopettajien tai muun henkilökunnan opetuskäynnit lukiossa	91 %	67 %	46 %	68 %	55 %
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, joka voidaan hyväksyä lukion kurssiksi tai osaksi sitä	74 %	89 %	69 %	82 %	60 %
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, josta saa opintopisteitä korkeakouluopinnoissa	70 %	78 %	62 %	61 %	55 %
korkeakoulun kanssa toteutettava lukion kurssi tai kurssin osa	78 %	67 %	23 %	36 %	25 %
orientaatiokurssi/kurkistuskurssi/ tutustumiskurssi	61 %	78 %	31 %	39 %	40 %
yhteiset projektit tai opintojaksot korkeakoulun tai korkeakouluopiskelijoiden kanssa	74 %	56 %	31 %	36 %	30 %
muut	35 %	22 %	8 %	32 %	35 %

Yhteistyömalleissa on vaihtelua lukioiden koon mukaan. Yhteiset projektit tai opintojaksot ovat käytännössä vastaajajoukossa painottuneet isoihin lukioihin, joiden etäisyys korkeakouluun on lyhyt. Isommissa lukioissa (yli 150 opiskelijaa) on toteutettu enemmän korkeakoulujen kanssa yhteisopetusta, tutustumis-/orientaatiokursseja sekä yhteisiä projekteja.

TAULUKKO 9B. TOTEUTUNEIDEN YHTEISTYÖMALLIEN SUHTEELLISET OSUDET LUKIOIDEN KOON MUKAAN.

	Lukion koko, suhteellinen osuus	
	Alle 150 opiskelijaa	Yli 150 opiskelijaa
abi-päivä, uraohjauspäivä tai vastaava korkeakoulussa	89 %	91 %
lukio-opiskelijoiden vierailu yksittäisellä luennolla korkeakoulussa	58 %	77 %
korkeakouluopiskelijoiden/alumnien vierailut lukiossa	86 %	91 %
korkeakouluopettajien tai muun henkilökunnan opetuskäynnit lukiossa	53 %	77 %
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, joka voidaan hyväksyä lukion kurssiksi tai osaksi sitä	64 %	81 %
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, josta saa opintopisteitä korkeakouluopinnoissa	50 %	72 %
korkeakoulun kanssa toteutettava lukion kurssi tai kurssin osa	25 %	58 %
orientaatiokurssi/kurkistuskurssi/tutustumiskurssi	31 %	58 %
yhteiset projektit tai opintojaksot korkeakoulun tai korkeakouluopiskelijoiden kanssa	31 %	54 %

2.4 Parhaiksi koetut mallit

Lukio-korkeakouluysteistyötä on tehty osassa lukioista pitkään. Siksi selvitettiin myös parhaita malleja korkeakoulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön avoimin vastauksin. Parhaiksi yhteistyömuodoiksi aineistolähtöisellä luokittelulla saatiin vierailut, opinnot, tapahtumat sekä räätälöity yhteistyö (taulukko 10). Erityisesti tutustumiskäynnit korkeakouluun ja korkeakoulujen edustajien vierailut lukioon olivat esimerkkeinä.

Opinnoissa mainittiin hyvinä myös avoimen yliopiston mahdollisuudet sekä useiden korkeakoulujen tekemät lukiolaisille suunnatut orientaatiokurssit (kurkistuskurssit, tutustumiskurssit). Tapahtumissa tuotiin esille yksittäisten korkeakoulujen järjestämät abi-päivät sekä yhteiset suuremmat tapahtumat, kuten Studia-messut. Rehtoreita pyydettiin myös perusteellamaan valitsemiaan käytäntöjä (taulukko 10).

TAULUKKO 10. PARHAITA MALLEJA LUKIO-KORKEAKOULUYHTEISTYÖSTÄ.

Pääluokka	Esimerkki	Lainaus/perustelu
Vierailut	vierailut korkeakouluun, luennot, tutustumiskäynnit, vierailut lukioon; alumnit, opiskelijat, tutkijat	<i>Kohdennetut tutustumisvierailut yliopistoissa, esimerkiksi ns. lääkisvierailu. Lisää ymmärrystä alasta ja motivoi opiskelijoita opinnoissaan</i>
Opinnot	avoin yliopisto ja lukiolaisille suunnatut kurssit	<i>Opiskelijoiden mahdollisuus suorittaa avoimen yliopiston kursseja lukioaikana. Palautteiden perusteella tavoitteet ovat täyttyneet. Opiskelijat ovat saaneet lisävalmiuksia hakea haluamalleen alalle tai ovat ehkä huomanneet, ettei haaveiden ala olekaan se oikea.</i>
Tapahtumat	abi-päivät, studia-messut	<i>Vierailut korkeakoulujen abi- tai tutustumispäivissä Auttaa lukion opiskelijoita tutustumaan mahdollisiin tuleviin opintoihin ja eri vaihtoehtoihin</i>
Räätälöity toiminta	yhteiset hankkeet	<i>Fysiikan työkurssin kokeet yliopistolla. Pystytään tekemään sellaista, mikä ei omalla koululla onnistu.</i>

3 LUKIO-KORKEAKOULUYHTEISTYÖ: HAASTEET, RATKAISUT JA TUEN TARVE

Tässä luvussa kuvataan, minkälaisia ovat rehtorien mielestä yhteistyön haasteet, ratkaisut niihin ja mahdollinen tuen tarve.

3.1 Yhteistyön haasteita

Rehtoreiden vastaukset tuovat esiin uuden monipuolisen toimintamallin eri haasteita (taulukko 11). Haasteet nousevat erilaisista taustoista ja eri osapuolten näkökulmista. Yleisin nimetty haaste oli ajan riittävyys. Seuraavaksi yleisimmät haasteet olivat etäisyys korkeakoulusta ja resurssien vähyys.

Haasteita yhteistyössä nähtiin kaikkien opiskelijoiden, opettajien, korkeakoulujen, opetuksen järjestäjien kannalta. Opiskelijoiden vastauksissa tulivat esille ajan ja kiinnostuksen puute sekä keskittyminen yo-kirjoituksiin. Opettajat esittivät vaikeuttaviksi tekijöiksi ajan puutteen sekä uuden toimintamallin mukanaan tuoman muutoksen.

Ajan puute esiintyy taulukossa 11 kolmessa eri kategoriassa: 1. opiskelijoiden ajan ja/tai voimavarojen puute, 2. opettajien ajan puute sekä 3. yleiset viittaukset ajan puutteeseen tai muun toimijan, kuten opinto-ohjaajan, ajan puute. Ensimmäisen mainitsi kaksi viidesosaa vastaajista, toisen yksi kymmenestä ja kolmannen joka neljäs. Ajan puutteen lisäksi yleisimpiä mainittuja haasteita olivat etäisyys korkeakouluista, jonka mainitsi kolmannes vastaajista, sekä resurssit, jonka mainitsi neljännes vastaajista.

Rehtoreiden mukaan korkeakoulujen viestintä lukioille on yksi haaste. Kursseista tai muista mahdollisuuksista ei usein ollut saatavilla kootusti kattavia tietoja. Yhteisinä haasteina nähtiin se, että toiminta on henkilösidonnaista ja kontaktit organisaatioiden välillä vaihtelevat. Lisäksi yleisten käytäntöjen luominen ja ylläpitäminen nähtiin haasteena, sillä jokainen toiminto pitää sopia erikseen toimijoiden välillä. Rehtoreiden vastauksissa osapuolten yhteisinä ongelmina nähtiin kustannusten maksajan epäselvyys, aikataulujen eritahtisuus sekä osapuolten eriävät intressit, mitkä vaikeuttavat toimintaa.

Kysely toteutettiin koronaepidemian aikaan, ja myös se näkyi haasteena. Esiin nousivat myös lukiokentällä meneillään olevat muutokset.

TAULUKKO 11. YHTEISTYÖN HAASTEITA.

Rehtoreiden näkemät haasteet	Esimerkki	Lainaus
Lukiolaisiin liittyvät		
Ajan ja/tai voimavarojen puute	Ajan ja/tai voimavarojen puute johtuen täysistä lukujärjestyksistä ja/tai lukio-opintojen yleisestä kuormittavuudesta	<i>Täydet lukujärjestykset heikentävät kiinnostusta ottaa lisäopintoja.</i>
Hajanainen kiinnostus	Erilaiset tai epäselvät kiinnostuksen kohteet/pienet osallistujamäärät	<i>Opiskelijoita on vähän eli yksittäisestä alasta kiinnostuneita voi olla esim. vain 1-2. Jos pystyttäisiin näinkin pienelle porukalle järjestämään tutustumisia, se olisi hienoa.</i>
Ei riittävästi hyötyä	Konkreettisen hyödyn puute / keskittyminen yo-kirjoituksiin	<i>Nuoret opiskelevat sitä, mistä heille on hyötyä yo-kirjoituksissa.</i>
Opettajiin liittyvät		
Ajan puute	Opettajien työmäärä jo valmiiksi suuri, yhteistyön järjestäminen vaatii aikaa.	<i>Opettajien työmäärä kasvaa jatkuvasti, mistä löytyy aika vielä kehittää korkea-asteen yhteistyötä.</i> <i>Tiukat kurssisisällöt eivät mahdollista sooloilua: Tunnolliset opettajat haluavat pitää kurssinsa kunnolla.</i>
Asenteet	Opettajat eivät välttämättä koe korkeakoulu yhteistyön järjestämistä omaan työkuvaansa kuuluvaksi. Opettajat identifioituvat vahvasti omiin oppiaineisiinsa.	<i>Lukion opettajat eivät koe korkeakoulu yhteistyötä osaksi perustehtäväänsä.</i> <i>Ollaan kiinni vielä liikaa omassa oppiaineessa.</i>
Koulu/kunnat		
Ajan puute	Maininnat ajanpuutteesta ilman kohdistamista toimijaan ja muiden toimijoiden, kuten opojen, ajan puute.	<i>Opoilla on liikaa töitä.</i> <i>Hektinen lukion opetussuunnitelma</i>
Resurssit	Maininnat resurssien ja rahoituksen riittämättömyydestä.	<i>Suunnittelusta ei juurikaan makseta</i> <i>Mistä rahoitus pohjatyön ja mahdollisuuksien luontiin</i>
Etäopetus	Yhteistyö mahdollista vain etätoteutuksina, ja lähiovetusta pidetään arvokkaampana.	<i>Konkreettiset live-käynnit ovat enemmän kuin virtuaalinen yhteistyö.</i>
Tiedon puute	Lukioilla ei ole riittävästi tietoa tarjonnasta ja yhteistyömahdollisuuksista	<i>On vaikea hahmottaa, mitä lukioyhteistyöhön sopivaa yliopistolla olisi tarjota.</i>
Ulkoiset/Yhteiskunnalliset		
Korona	Koronapandemia yleisenä mainintana	<i>Covid-19</i>
Vaativuudet epäselvyys	Korkeakoulu yhteistyötä edellytetään, mutta ei ole selkeästi määritelty, miten ja kuinka paljon sitä tulisi tehdä.	<i>Riittävän tason epämääräinen määrittely.</i> <i>Aivan eri olla 1 luento tai 1 vierailu, kuin kokonainen kurssi.</i>
Yhteiset molemmille		
Etäisyys	Korkeakoulut liian kaukana, matkustaminen vaatii erillisiä järjestelyjä ja resursseja	<i>Etäisyys korkeakouluihin</i>
Rakenteelliset erot	Aikataulujen ja rakenteen erilaisuus lukioiden ja korkeakoulujen välillä.	<i>Rakennehierarkia tehty omaa toimintaa varten. Yhteistyö eri tasojen (esim. yliopisto, tiedekunta, laitos, henkilö) kanssa vaikea koordinoita</i>

Rehtoreiden näkemät haasteet	Esimerkki	Lainaus
Järjestämisen käytännöt ja ylläpitäminen	Ei ole valmista mallia yhteistyön toteuttamiseksi tai tahoja, joka toimisi välikätenä. Yhteistyömallit on aina sovittava erikseen jokaisen toimijan kanssa.	<i>Ei lukioilla ole aikaa tehdä tai selvittää yhteistyökuvioita jokaisen eri toimijan kanssa, yleinen valtakunnallinen koordinointi puuttuu kokonaan.</i> <i>Kuka tekee pohjatyön, jotta yhteistyön käytänteet saadaan luotua ja ylläpidettyä.</i>
Kontaktit	Ei ole tietoa siitä, kehen tulisi olla yhteydessä yhteistyön järjestämisen osalta.	<i>Ei kontaktihenkilöitä</i>
Korkeakouluihin liittyvät		
Ei kiinnostusta ja/tai riittävää panostusta yhteistyöhön	Korkeakoulut eivät ole kiinnostuneita tai panosta yhteistyöhön.	<i>Korkeakoulujen toisinaan nuiva asenne yhteistyötä kohtaan.</i> <i>Tuki - tarvitaan enemmän lukiolaisten rohkaisua yrittää esim. avoimen yliopiston opintoja lukioaikana. Tätä tukea siis kaivataan myös korkeakoulujen puolelta. Ei esillä vain opintotarjontaa.</i>
Viestintä	Korkeakoulujen viestintä yhteistyömahdollisuuksista on epäselvää.	<i>Esittelyt ovat usein ympäröityjä</i>
Tarjonnan suppeus ja kirjavuus	Tarjonta on liian suppeaa, pirstaleista tai kirjavaa.	<i>Tarjonnan runsaus ja pirstaleisuus.</i>
Resurssien puute	Korkeakouluilla ei ole riittäviä resursseja mielekkään yhteistyön toteuttamiseen.	<i>Korkeakouluilla puuttuu resursseja yhteistyöhön.</i>

3.2 Ratkaisuja

Rehtoreilta kysyttiin myös ratkaisuja haasteisiin. Lukiolaisten opiskeluun liittyviin haasteisiin ei tuotu yhtään ratkaisua. Suurin osa ratkaisujen luokista liittyy resursseihin eri tasoilla (taulukko 12). Rehtorit toivat esille, että opettajille tulisi varata työaika yhteistyöhön. Kuntien ja koulutuksen järjestäjien olisi resursoitava yhteistyöhön enemmän. Lisäksi säädöksillä velvoittavuus tuotiin esille ratkaisuvaihtoehdoksi korkeakouluille.

TAULUKKO 12. REHTORIEN RATKAISUJA HAASTEISIIN.

Luokka	Esimerkki
Lukiolaisiin liittyvät	Opinto-ohjaus, lukiolaiset keskittyvät yo-aineisiin
Opettajiin liittyvät	Varataan opettajille työaika
Koulu/kunnat	Kuntakohtaista resursointia
Ulkoiset/Yhteiskunnalliset	Rahoitus, lisää rahaa suunnitteluun, lukiokurssien väljyys ja lukion opintojen rakenteen muuttaminen
Korkeakouluihin liittyvät	Tarjonnan yhtenäistäminen, lisää tarjontaa
Yhteiset molemmille	Velvoittavien säädösten luominen

3.3 Tuen tarve

Tuen tarvetta selvitettiin kahden avoimen osion kautta. Rehtoreilta kysyttiin koulutuksen tarpeesta sekä muusta tuesta. Useat heistä nostivat esiin resurssien turvaamisen tarpeen (taulukko 13). Rahoitusta yhteistyöhön sekä matkatukea pidettiin tärkeänä. Koulutusta tulisi tarjota monialaisesti, niin opinto-ohjaajille, rehtoreille kuin aineenopettajille. Muussa tuessa toivottiin korkeakoulujen yhteistyön tarjonnan selkeämpää esille tuontia.

TAULUKKO 13. TUEN TARVE.

Luokka	Kuvaus
Resurssit	Rahoitusta yhteistyöhön, matkatuki
Koulutuksen tarve kysyttiin erillisellä osiolla	Opinto-ohjaajille, rehtoreille ja aineenopettajille toivottiin koulutusta.
Muu tuki	Korkeakoulujen tarjonta yhteistyölle toivotaan helposti löydettäväksi

4 LOPPUSANAT

Kyselyselvitys tuo esille lukio-korkeakouluyhteistyön tärkeän merkityksen, ja selvästi myös sen yhteiskehittämisen tarpeen.

Lukioiden opetussuunnitelmissa tuotiin esille hyvin erilaisia tavoitteita. Useimmissa lukioissa yhteistyö oli monipuolista, ja myös verkkomahdollisuuksia (muun muassa erilaisia tutustumis-/orientaatiokursseja) oli jonkin verran käytössä.

Osallistuminen yhteistyöhön oli selvästi lisääntymässä opetussuunnitelmiin tehtyjen kirjausten pohjalta arvioituna. Osassa lukioita sitä oli tehty jo pitkään. Tulokset osallistumisesta ovat samansuuntaisia kuin Aholan et al. (2020) tutkimuksessa. Kaikki lukion opiskelijat eivät vielä ole systemaattisen yhteistyön piirissä. Keväällä 2019 osa lukioista haki malleja korkeakouluyhteistyöhön (Ahola et al. 2020). Puolet kyselyyn osallistuneista rehtoreista vastasi, että lukion tai opetuksen järjestäjän sekä korkeakoulun välillä on yhteistyösopimus, jonka puitteissa toimintaa tehdään. Lähes kaikki vastaajat ilmoittivat opettajien tai opinto-ohjaajien tekemän yhteistyötä korkeakoulujen kanssa ilman sopimusta tai sopimuksen ohi. Yhteistyö oli varsin henkilösidonnaista (ks. myös Ahola et al. 2020). Pieni osuus vastaajista kertoi yhteistyösopimuksia olevan tulossa, joten systemaattisempaa kunta- tai lukiotason toimintaa järjestetään yhä useammin yhteistyösopimusten puitteissa.

Tutkimus tuo esille erilaisten yhteistyömuotojen tarpeen. Lukioiden etäisyys vaikuttaa merkittävästi yhteistyön muotoihin. Yli 50 km:n etäisyyden jälkeen lukioiden opiskelijoiden vierailut yksittäisillä korkeakoululuennoilla laskevat merkittävästi. Myös yhteiset projektit tai opintojaksot ovat käytännössä vastaajajoukossa painottuneet isoihin lukioihin, joiden etäisyys korkeakouluun on lyhyt. Yhdenvertaisia mahdollisuuksia parantamaan on kehitetty ja tulee kehittää edelleen verkkomahdollisuuksia, esimerkiksi etävierailumahdollisuuksia, jotka eivät ole maantieteellisestä sijainnista riippuvaisia.

Molemminpuolinen tietämys aiheesta on hyvän yhteiskehittämisen pohja. Näin voidaan vastata entistä paremmin kansalliseen tavoitteeseen saada lisää korkeakouluopiskelijoita ja kehittää koulutusta vastaamaan opetussuunnitelman perusteissa mainittuja tulevaisuuden tarpeita. Korkeakoulut ovat tehneet paljon aloitteita tutustumiskursseista (kurkistus-/orientaatiokurssit) ja muista toimista. Tutustumiskursseja on jo jonkin verran saatavilla esimerkiksi LUMA-keskus Suomen (11 yliopistoa, 13 keskusta, www.luma.fi) toiminnassa.

Yhteistyön kehittämisen lähtökohtina pitää määrittää jokaisen osapuolen hyödyt yhteistyöstä. Korkeakoulut voivat parantaa opiskelijarekrytointiaan yhteistyöllä lukioiden kanssa. Ikäluokkien pienenemisen takia opiskelijamäärien suhteellinen osuuden kasvu ei välttämättä tarkoita opiskelijoiden määrällistä kasvua. Rehtoreiden kyselyn mukaan hyötyjä yhteistyöstä nähdään olevan kaikille osallistujille opettajista opinto-ohjaajiin ja korkeakoulun henkilöstöön. Tärkeimpänä kuitenkin pidetään lukiolaisten valmiuksien ja motivaation lisäämistä, korkea-asteelle siirtymisen sujuvoittamista sekä uravalintojen tukemista. Lukio-korkeakouluyhteistyö tukee myös tärkeää opettajien jatkuvan oppimisen kehittymistä.

Kokonaisvaltainen ohjaus opinnoissa ja koko koulun ohjaavan roolin tärkeys tulevat esiin myös korkeakouluyhteistyön järjestämisessä. Aineenopettajat nähtiin tärkeänä yhteytenä ainelaitoksiin korkeakouluissa. He mahdollistavat eri tasoisen tutustumisen ja yhteistyön

aineiden kursseilla. Opinto-ohjaajien ja aineenopettajien yhteistyön lisääminen korkeakoulujen kanssa on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää. Tärkeää on myös kuunnella lukiolaisten näkemyksiä ja toiveita.

Yhteistyön vahvistaminen vaatii hyvien mallien jakamista sekä resursseja toimintaan kaikille osapuolille. Aiheesta tarvitaan tulevaisuudessa kaikille osapuolille myös lisää koulutusta sekä lisätutkimusta yhteistyön järjestämisestä ja vaikuttavuudesta. Erityisesti verkkoyhteistyön mahdollisuuksia tulee tutkia ja kehittää. Saatua tietoa voidaan käyttää käytännön lukio-korkeakoulu yhteistyön yhteissuunnittelun, toteutuksen ja koulutuksen sekä jatkotutkimuksen tukena kunnissa, lukioissa ja korkeakouluissa. Yhdessä olemme enemmän!

LÄHTEET

Ahola, S., Aittola, H., Salminen T., & Spoof, J. 2020. Lukioiden korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-823-6>

Lukiolaki 714/2018.

LOPS 2019. Lukion opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus.

OKM 2017. Lukioselvitys – Kooste lukion nykytilaa ja kehittämistarpeita koskevista selvityksistä ja tutkimuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:49 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-531-0>.

OKM 2019. Katse korkealle: Näkökulmia lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyöhön Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:6. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-620-1>

LIITTEET

Liite 1 – kyselylomake

I TAUSTA

1. lukion koko (varsinaisten opiskelijoiden lukumäärä):

2. alue (maakunta):

3. etäisyys lähimmästä

a) yliopistosta (noin km):

alle 10

10–25

26–50

51–100

yli 100

b) ammattikorkeakoulusta (noin km):

alle 10

10–25

26–50

51–100

yli 100

4. Yhteistyö lukio-korkeakouluyhteistyössä:

a) Onko lukiollanne olemassa yhteistyösopimus

koulutuksen järjestäjän yhteistyösopimus korkeakoulujen kanssa

on

ei ole

tulossa

milloin? (kk/vv)

ammattikorkeakoulut

yliopistot

lukion yhteistyösopimus korkeakoulujen kanssa

on

ei ole

tulossa

milloin? (kk/vv)

ammattikorkeakoulut

yliopistot

b) Muu yhteistyö ilman virallista sopimusta

opettajien tekemä yhteistyö korkeakoulujen kanssa

on

ei ole
tulossa
milloin? (kk/vv)
ammattikorkeakoulut
yliopistot
opinto-ohjaajien tekemä yhteistyö korkeakoulujen kanssa
on
ei ole
tulossa
milloin? (kk/vv)
ammattikorkeakoulut
yliopistot

5. Lukio-korkeakoulu yhteistyön keskeiset toimijat lukiossa. (Valitse toimijat ja kuvaa lyhyesti heidän roolinsa ja tehtävänsä.)

rehtori	kyllä ei rooli ja tehtävät
opinto-ohjaaja(t)	kyllä ei rooli ja tehtävät
aineenopettaja(t)	kyllä ei rooli ja tehtävät
opiskelijakunta	kyllä ei rooli ja tehtävät
muu, mikä?	kyllä ei rooli ja tehtävät

6. Toteutuneet lukio-korkeakoulu yhteistyömallit viimeisen kolmen vuoden aikana (mukaan lukien virtuaalitoteutukset):

abi-päivä, uraohjauspäivä tai vastaava korkeakoulussa
lukio-opiskelijoiden vierailu yksittäisellä luennolla korkeakoulussa
korkeakouluopiskelijoiden/alumnien vierailut lukiossa
korkeakouluopettajien tai muun henkilökunnan opetuskäynnit lukiossa
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, joka voidaan hyväksyä lukion kurssiksi tai osaksi sitä
avoimen yliopiston / amk:n kurssi, josta saa opintopisteitä korkeakouluopinnoissa
korkeakoulun kanssa toteutettava lukion kurssi tai kurssin osa
orientaatiokurssi/kurkistuskurssi
yhteiset projektit tai opintojaksot korkeakoulun tai korkeakouluopiskelijoiden kanssa
joku muu, mikä?

7. Arvioi lukio-korkeakoulu yhteistyöhön osallistuneiden opiskelijoiden määrä eri lukuvuosina prosentteina lukion koko opiskelijamäärästä

2018–2019:	0–10 %	11–20 %	21–30 %	31–40 %
	41–50 %	51–60 %	61–70 %	71–80 %
	81–90 %	91–100 %		
2019–2020:	0–10 %	11–20 %	21–30 %	31–40 %
	41–50 %	51–60 %	61–70 %	71–80 %
	81–90 %	91–100 %		
2020–2021 (ennakkoarvio):	0–10 %	11–20 %	21–30 %	31–40 %
	41–50 %	51–60 %	61–70 %	71–80 %
	81–90 %	91–100 %		

II TAVOITTEET JA TOTEUTUS LUKION OPETUSSUUNNITELMASSA

1. Miksi lukio-korkeakouluysteistyötä kannattaa tehdä? (Kuvaa lyhyesti enintään 3 syytä perusteluineen.)

2. Miten lukio-korkeakouluysteistyö näkyy lukionne uudessa opetussuunnitelmassa?

a) yhteisessä osassa (luvut 1–6.2):

b) oppiaineiden kohdalla:

III HYVÄT KÄYTÄNTEET

1. Mitkä ovat olleet parhaat lukio-korkeakouluysteistyöhön liittyvät käytännöt, jotka ovat tähän asti toteutuneet? (Kuvaa lyhyesti enintään 3 parasta käytännötä ja perustele.)

2. Mitkä ovat keskeiset lukio-korkeakouluysteistyötä edistäneet tekijät? (Kuvaile enintään 3 tekijää.)

3. Millä tavalla lukio-korkeakouluysteistyötä voitaisiin edistää lähitulevaisuudessa? (Kuvaa lyhyesti enintään 3 tapaa.)

IV HAASTEET

1. Mitkä ovat keskeiset lukio-korkeakouluysteistyön tekemiseen liittyvät haasteet? (Kuvaile enintään 3 tekijää ja perustele lyhyesti.)

2. Mitkä olisivat ratkaisut edellä esiin nostamiinne haasteisiin?

V TUEN TARVE

1. Mitä koulutusta ja kenelle mahdollisesti tarvitaan jatkossa lukio-korkeakouluysteistyön kehittämiseksi?

perustelu:

2. Minkälaista muuta tukea mahdollisesti tarvitaan jatkossa?

perustelu:

VI MUUTA

Mitä muuta haluat sanoa aiheesta?

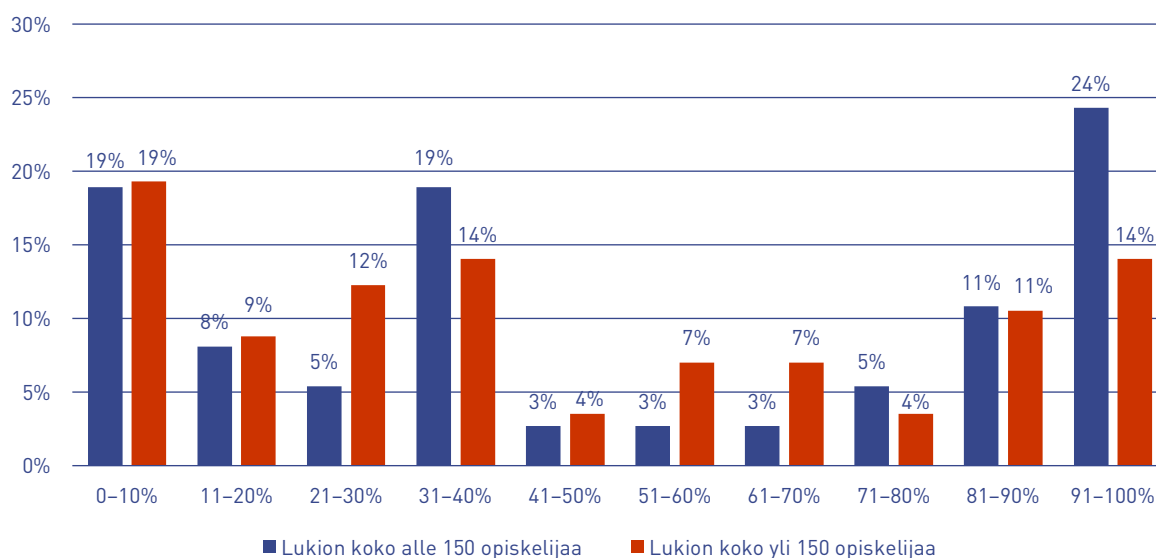
Liite 2 Taulukoita

LUKION ETÄISYYS KORKEAKOULUIHIN MAAKUNNITTAIN

Maakunta	Vastaajat N	Etäisyys yliopistosta				
		alle 10 km	10–25 km	26–50 km	51–100 km	yli 100 km
YHT	94	23	9	13	29	20
Uusimaa	26	12	2	6	6	0
Varsinais-Suomi	8	2	3	2	1	0
Satakunta	5	0	0	2	1	2
Kanta-Häme	2	0	0	0	2	0
Pirkanmaa	3	0	1	1	0	1
Päijät-Häme	2	0	0	0	1	1
Kymenlaakso	2	0	0	0	1	1
Etelä-Karjala	2	1	0	1	0	0
Etelä-Savo	1	0	0	0	1	0
Pohjois-Savo	5	1	0	0	4	0
Pohjois-Karjala	3	1	0	0	2	0
Keski-Suomi	7	2	1	0	3	1
Etelä-Pohjanmaa	5	0	0	0	2	3
Pohjanmaa	3	1	0	0	0	2
Keski-Pohjanmaa	3	0	0	1	0	2
Pohjois-Pohjanmaa	7	0	2	0	4	1
Kainuu	2	0	0	0	0	2
Lappi	8	3	0	0	1	4

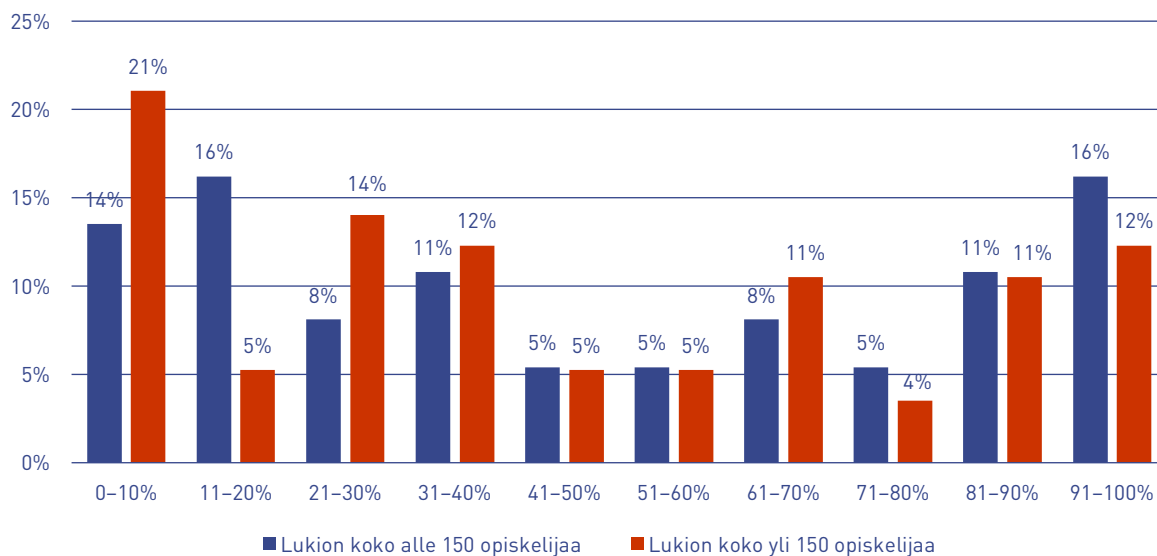
OSALLISTUMINEN KORKEAKOULUYHTEISTYÖHÖN LUKUVUONNA 2018–2019

Osallistuvien opiskelijoiden suhteelliset osuudet, 2018–2019

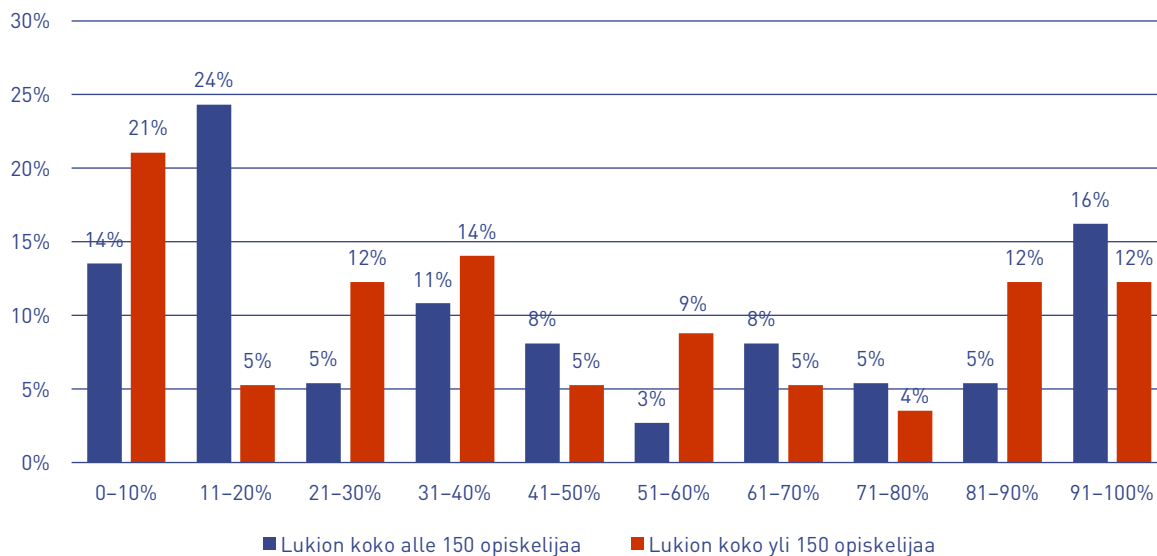
OSALLISTUMINEN KORKEAKOULUYHTEISTYÖHÖN LUKUVUONNA 2019–2020

Osallistuvien opiskelijoiden suhteelliset osuudet, 2019–2020

OSALLISTUMINEN KORKEAKOULUYHTEISTYÖHÖN LUKUVUONNA 2020–2021 (ENNAKKOARVIO)

Osallistuvien opiskelijoiden suhteelliset osuudet, 2020–2021

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-6819-6
ISSN 1798-8926

Opetushallitus
www.oph.fi